

Uvodnik/Leading article

SPLOŠNA BOLNIŠNICA MARIBOR V ZNAMENJU ČASA

Iz naše zgodovine

V zgodnjem srednjem veku so karitativno dejavnost opravljali samostani, ki so ustanavljali t.i. infirmariume za bolne in ostarele menihe in hospicije oz. hospitale pauperum za onemogle, bolne in popotnike. V Mariboru sta to karitativno dejavnost do ukinitve v času Jožefinskih reform opravljala oba samostana, minoritski na Lentu (1284-1784) in kapucinski-frančiškanski v graškem predmestju (1613-1784) (1).

Prva hiralnica v mestu se omenja leta 1328 (2, 3) in kasneje 1348 prvi Bürgelspital, ki sta ga mestu podarila imovita Matjevž in njegova žena Katarina (4, 5).

V 16. in 17. stoletju je potrebno omeniti nekaj epidemij kuge, ki so pobrale skoraj polovico mestnega prebivalstva; na te žalostne čase spominjata kapela sv. Barbare na Kalvariji in kužno znamenje na Glavnem trgu.

Leta 1799 je mariborski okrožni urad izdal okrožnico o ustanovitvi mestne bolnišnice Maribor v prenovljenem poslopju mestnega špitala, na mestu, kjer na Slomškovem trgu stoji danes zgradba Pošte Slovenije (6, 7) (v neposredni bližini rektorata Univerze v Mariboru, Medicinske fakultete, Slovenskega narodnega gledališča). Sprva je bilo v mestni bolnišnici prostora za 24 bolnikov (8 za mesto, 16 za okolico škofijskega dvorca in stolnice). V tem poslopju je delovala vse do leta 1855, ko so mestne oblasti kupile Prosenjakovo hišo v Magdalenskem predmestju. Bolnišnica se je povečala na 110 postelj. Povečanju je botrovala predvsem hitra rast mesta zaradi dograditve južne železnice in hitre industrializacije. Pozitivni učinek na strokovnem področju pa je imela tudi ustanovitev Medicinske fakultete v Gradcu 1863 (8). Bolnišnica se je konec 19. stoletja razdelila na t.i. medicinski (interni) in kirurški (eksterni) oddelek.

V tem času zasledimo veliko objav o delovanju bolnišnice, tako v časnikih Marburger Zeitung ni Slovenski narod. Omenjen je npr. obisk škofa Antona Martina Slomška v bolnišnici, obisk nj. veličanstva cesarja Franca Jožefa in letna poročila o rezultatih zdravljenja (9).

Po prvi svetovni vojni zasledimo v bolnišnici velike kadrovske spremembe in nov strokovni razvoj. Leta 1919 prevzamejo interni oddelek dr. Ivan Matko, kirurgijo dr. Mirko Černič, ORL in okulistiko dr. Janko Dernovšek in dermatologijo dr. Hugon Robič (10). Kasneje se jim še pridružijo rentgenolog dr. Benjamin Ipavec (1927), ginekolog Josip Benčan (1928), patolog France Hribar (1930) in infektolog Milko Bedjanič (1938), lekarno pa je vodil mag. ph. Viktor Strauch (1932) (11). Ves ta medvojni strokovni razvoj je prekinila nemška okupacija leta 1941.

Velika večina zdravnikov je bila pregnanih, v bolnišnico pa so prišli nemški zdravniki. Strokovni razvoj je v veliki meri zastal. Konec druge svetovne vojne je bolnišnica dočakala v klavnem stanju. Kljub porušeni bolnišnici, pomanjkanju osebja in opreme pa je osvoboditev prinesla nov silovit razvoj. Do konca petdesetih let se je do takrat enotni kirurški oddelek razdelil na odseke (travmatologija, plastična kirurgija, splošna kirurgija, urologija, ortopedija in anestezija). Leta 1964 pa so se začela gradbena dela za bolnišnično stolpnico, v kateri kirurgija deluje še danes.

Od sredine 70. let pa vse do današnjih dni v mariborski bolnišnici intenzivno gradimo in obnavljamo: leta 1976 je bila odpr-

ta kirurška stolpnica, 1984. leta je zaživel medicinsko-funkcionalni trakt II, leta 1987 se je na območje bolnišnice preselila tudi pediatrija. Temu prvemu objektu, zgrajenemu s sredstvi samoprispevka, so sledili: 1991. leta porodnišnica in medicinski funkcionalni trakt III., leta 1992 prenovljeni ginekološki oddelek in leta 1993 trakt B internega oddelka. Novi interni oddelek je zrasel s sredstvi, ki so jih zbrali prebivalci Maribora in njegove okolice (Lenarta, Slovenske Bistrice in Pesnice).

V bolnišnici ta trenutek, s pomočjo sredstev, zbranih v okviru zakona o investicijah v zdravstvu, uresničujejo dve veliki naložbi: gradnjo novega oddelka za očne bolezni in oddelka za otorinolaringologijo in cervikofacialno kirurgijo. V neposredni bližini bolnišnice že stojijo trije paviljoni, namenjeni oddelku za psihiatrijo.

Po preselitvi teh oddelkov v nove prostore pa preseljevanj in obnov še ne bo konec: potekajo priprave za obnovo tretje in četrte etaže ginekološke zgradbe, kar bo omogočilo, da se bo Slivniškega Pohorja preselil tudi pljučni oddelek. Poleg tega v bolnišnici potekajo številna investicijska dela za nemoteno delovanje infrastrukturnih objektov: od pralnice, jedilnice do kotlarne, ki je popolnoma prenovljena prešla na okolju prijaznejše zagotavljanje toplotne in električne energije s kogeneracijo.

Splošna bolnišnica Maribor danes

Mariborska bolnišnica je danes sodobno organizirana institucija na sekundarni ravni s posameznimi kliničnimi oddelki na terciarni ravni. Ima klinični oddelek za pediatrijo in klinični oddelek za ginekologijo in perinatologijo (imenovanje leta 1996); leta 1997 je ta naziv dosegel klinični oddelek za interno medicino. Za status kliničnega oddelka si prizadevajo tudi kirurgi, njim pa bodo sledili še drugi oddelki in dejavnosti.

Z ustanovitvijo Medicinske fakultete v Mariboru leta 2003 in vpisom prvih študentov jeseni 2004 pa se pred bolnišnico postavljajo popolnoma nove naloge, tako na področju strokovnega, raziskovalnega, pedagoškega in publicističnega dela. Bolnišnica kot najpomembnejša učna baza se s tem uvršča med univerzitetne klinične bolnišnice (12) in ves njen strokovni razvoj bo v prihodnosti posvečen temu cilju.

Podrobnejša organizacijska shema bolnišnice je, kakor sledi: kirurška služba, ki zajema splošno kirurgijo, žilno kirurgijo, travmatologijo, plastično in rekonstruktivno kirurgijo, ortopedijo, urologijo, torakalno kirurgijo, otroško kirurgijo in v zadnjem času tudi kardiokirurgijo ter oddelek za anesteziologijo, intenzivno zdravljenje in zdravljenje bolečine. Internistična služba deluje z naslednjimi oddelki: revmatologijo, nefrologijo s hemodializo, kardiologijo, endokrinologijo, hematologijo, internistično intenzivno medicino in internistično prvo pomočjo. V okviru ginekološko-porodniške službe sta ginekologija in porodnišnica z neonatologijo, v okviru skupnih medicinskih služb pa laboratorij, transfuziologija, radiološka diagnostika, patološka morfologija, centralna lekarna in znanstvenoraziskovalni oddelek. Bolnišnica ima tudi samostojne oddelke: pediatrijo, otorinolaringologijo in cervikofacialno kirurgijo, očni oddelek, nevrolški oddelek, oddelek za kožne in spolne bolezni, oddelek za infekcijske bolezni in vročinska stanja. Kot posebna organizacijska enota je bila ustanovljena tudi služba zdravstvene nege.

Upravno-tehnične službe sestavljajo: uprava s kadrovsko in pravno službo, plansko-analitsko službo, finančno-računovodskim oddelkom in investicijskim birojem, skupino za javna naročila in medicinski sektorjem ter oskrba in vzdrževanje s službo za preskrbo s prehrano, tehnično službo, preskrbo s perilom in nabavno službo. V okviru upravnih služb deluje tudi računalniški center. Medicinska knjižnica pa deluje v okviru znanstvenoraziskovalnega oddelka (13).

Še nekaj števil: v bolnišnici je več kot 2544 zaposlenih, od tega približno 380 zdravnikov specialistov različnih strok, specializantov in sekundarijev, več kot 500 drugih zdravstvenih delavcev z univerzitetno, visokošolsko in višješolsko izobrazbo: biologov, farmacevtov, biokemikov, psihologov, diplomiranih in višjih medicinskih sester, fizioterapevtov, radioloških inženirjev, delovnih terapevtov, laboratorijskih inženirjev. Med zaposlenimi je več kot 800 srednjih medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov, laboratorijskih in farmacevtskih tehnikov in okrog 170 diplomiranih medicinskih sester ter 210 višjih medicinskih sester. Med zaposlenimi so tudi nezdravstveni delavci z visoko, višjo, srednjo in tudi nižjo izobrazbo (teh je več kot 700). Kar 1120 zaposlenih dela na področju zdravstvene nege.

Na 1316 bolniških posteljah ležijo bolniki povprečno 6,5 dneva, na leto odpustijo nekaj več kot 49.000 bolnikov, od tega jih je bilo čez 10.000 obdelanih v vseh oblikah enodnevne, torej kratke hospitalizacije. Intenzivnost dela dokazuje vse krajša ležalna doba in večanje t.i. ambulantnih obravnav. V letu 2003 jih je bilo čez 340.000 (14).

Strokovne povezave bolnišnice so številne. Na eni strani tesno sodelujemo z vsemi sosednjimi bolnišnicami v severovzhodni Sloveniji ter s Kliničnim centrom Ljubljana in ostalimi bolnišnicami v Sloveniji, na drugi strani pa tudi s številnimi bolnišnicami v tujini npr.: Gradec, Zagreb, Ulm, München, Manchester, Oulu, Cleveland, Boston ...

Pri ustanavljanju Medicinske fakultete v Mariboru pa smo poglobili prijateljske stike z Medicinsko fakulteto Ljubljana, za katero smo bili učna baza (poleg Visoke in Srednje zdravstvene šole v Mariboru), ter s številnimi medicinskimi fakultetami v tujini.

V mariborski bolnišnici pripravljamo številna odmevna strokovna srečanja, na katerih sodelujejo znani domači in tuji medicinski strokovnjaki. Nekatera med njimi so že tradicionalna: srečanje pediatrov v Mariboru, srečanje internistov in zdravnikov splošne medicine Iz prakse za prakso, mednarodni simpozij ginekološko-porodniške dejavnosti skupaj z učnimi delavnicami s tega področja, IPOKRATES – klinični seminarji pediatrov, seminarji o urgentni medicini, o bolečini, mednarodni kongres kirurgov, vsakoletna strokovna srečanja zdravnikov in pravnikov Medicina in pravo in še bi lahko naštevali. Znane in dobro obiskane so tudi učne delavnice: o intramedularnem žebljanju, o ultrazvočni diagnostiki, o tehnikah oploditve z biomedicinsko pomočjo, o predrojni diagnostiki itd. Ob srečanjih izdaja bolnišnica zbornike predavanj.

V bolnišnici delujejo tudi šole, ki so namenjene predvsem bolnikom: šola za bolnike, ki imajo težave s hrbtenico, šola za diabetike, za pripravo družine na porod in druge. Prav tako je v bolnišnici sedež številnih društev, v katerih se združujejo bolniki, da bi lažje spoznali svojo bolezen in se naučili ravnati in živeti v novih okoliščinah.

Splošna bolnišnica Maribor – učna bolnišnica

Pomanjkanje zdravnikov v Sloveniji in strokovni razvoj Splošne bolnišnice Maribor z velikim številom habilitiranih učiteljev sta pripeljala do uresničitve dolgoletne zamisli. V okviru Univerze v Mariboru je nastal na pobudo Splošne bolnišnice Maribor nov program študija medicine, zasnovan na najso-

dobnejših, v svetu že uveljavljenih načelih. Medicinska fakulteta Univerze v Mariboru bo prvih 80 študentov vpisala že v študijskem letu 2004/2005. To bo krona dolgoletnih prizadevanj mariborske bolnišnice, hkrati pa tudi velika obveznost in nov izziv.

Splošna bolnišnica Maribor je postala učna bolnišnica Medicinske fakultete v Ljubljani leta 1991. Status je bil obnovljen leta 1995, ko je SBM postala učna bolnišnica za srednje, višje in visoke zdravstvene šole.

Na Medicinski fakulteti v Ljubljani je habilitiranih 51 zdravnikov Splošne bolnišnice Maribor (dva redna profesorja, šest izrednih profesorjev, 11 docentov, 32 asistentov). Habilitacijska komisija Medicinske fakultete Univerze v Mariboru intenzivno pripravlja habilitacije za pouk medicine. Nekateri učitelji, potrebni za pouk na visokošolskih in univerzitetnem programu, so habilitirani tudi na Filozofski fakulteti, Biotehnični fakulteti in Fakulteti za farmacijo v Ljubljani, nekateri pa tudi na Pedagoški fakulteti v Mariboru.

Na Visoki zdravstveni šoli v Mariboru je habilitiranih 45 zdravnikov in drugih strokovnjakov iz bolnišnice.

V SBM je zaposlenih 32 doktorjev znanosti in 47 magistror znanosti, več kot sto zdravnikov, biologov, farmacevtov, biokemikov in drugih strokovnjakov se podiplomsko izobražuje. 43 zdravnikov in zdravnic je izpolnilo pogoje za podelitev naziva primarij (15).

Prav tako uresničujemo v bolnišnici več raziskovalnih projektov in nalog, in sicer 15 v okviru Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, na mestni ravni dva projekta, prav tako opravljamo dvanajst mednarodnih raziskav. Pripravljamo 12 novih raziskovalnih projektov in nalog (16).

Zdravniki, pa tudi strokovnjaki drugih ved, redno objavljajo članke v najbolj uglednih domačih in tujih strokovnih revijah. Pri tem zelo narašča število objav v najbolj cenjenih in najpogostejše citiranih strokovnih revijah. Med našimi sodelavci so tudi člani uredništev tujih in domačih strokovnih revij. Na področju publicistične in založniške dejavnosti izda SBM vsako leto več zbornikov predavanj z mednarodnih strokovnih srečanj: zbornik predavanj Iz prakse za prakso, s sodelovanjem Slovenskega združenja za zdravljenje bolečine izhajajo zborniki predavanj s skupnim naslovom Seminar o bolečini. V ta sklop sodijo tudi zborniki predavanj Medicina in pravo (s sodelovanjem pravniškega društva), Bedjaničev simpozij s področja infekcijskih bolezni in številni drugi priložnostni zborniki. Posebne pozornosti sta vredni tudi dve monografiji, in sicer znanstvena monografija ob 200. obletnici ustanovitve SBM in Tridimenzionalna ultrasonografija v nevrologiji. Redno izhajajo mariborske številke Zdravniškega vestnika in dopolnila Medicinskih razgledov ter posebne številke Slovenske pediatrije, izšli sta tudi posebni številka osrednje avstrijske medicinske revije Wiener klinische Wochenschrift.

Zdravniki in drugi zdravstveni sodelavci so napisali niz učbenikov za študente Visoke zdravstvene šole in medicinske fakultete: Medicinsko psihologijo, Psihijatrijo, Nevrologijo, Ginekologijo s porodništvom, Interno medicino, Izbrana poglavja iz kirurgije idr. V publicistično dejavnost se vključujejo tudi medicinske sestre, ki so izdale več učbenikov in priročnikov za zdravstveno nego.

V medicinski knjižnici, ki je bila ustanovljena leta 1952, imajo kar 23.820 knjižnih enot. Pomembna dejavnost bolnišnične medicinske knjižnice je tudi vključevanje v vzajemno bazo COBISS, ki omogoča pregled po knjižničnih fondih, izposajo in druge knjižničarske storitve.

Splošna bolnišnica Maribor – jutri univerzitetna bolnišnica

Jasno opredeljeno poslanstvo in vizija z operativnim strateškim razvojem bolnišnice sta nujno potrebna, saj je bolnišni-

ca živ organizem; vpeta v čas in okolje se odziva na vplive zunanjega in notranjega okolja. Njeno poslanstvo in strateški razvojni načrti jo utrjujejo navznoter in jo umeščajo v širši družbeni prostor. Strateški cilji razvoja so v programskem dokumentu Strateški razvoj Splošne bolnišnice Maribor 2003–2007, ki ga je predstavil direktor bolnišnice avgusta 2003. Prizadevanja bolnišnice tečejo v smeri skladnega, enakomernega in uravnoveženega razvoja z optimalnim izkoriščanjem vseh razpoložljivih virov. Strateški razvoj ima v pričakovanju zagona Medicinske fakultete Univerze v Mariboru in vpisa prvih študentov še posebno težo, odgovornost in nenazadnje tudi privilegij.

Vsi nadaljnji načrti druge največje bolnišnice v državi temeljijo na skrbi za bolnika. Bolniku, izpolnjevanju njegovih pričakovanj, čim hitrejšemu okrevanju in kakovostnemu življenju namenjamo svojo največjo pozornost. Strokovni razvoj, primerna opremljenost z napravami, udobje bivanja, prijazno okolje so nujni pogoji za uresničevanje tega strateškega cilja. Seveda želimo zagotoviti tudi svojim sodelavcem primerne in zdrave delovne pogoje, saj vemo, da so pred nas postavljene velike zahteve – na eni strani bolnikov in na drugi strani financerja, zdravstvene politike in javnosti. V partnerskem odnosu, v katerem naj bi vstopali tako bolniki in njihovi svojci kot zdravniki in zdravstveni delavci, morajo biti za vse omogočeni takšni pogoji za delo, bivanje in zdravljenje, da bodo izpolnjena pričakovanja v največji možni meri.

Pomembnejši strateški cilji Splošne bolnišnice so še: kakovosten strokovni razvoj, nadzor kakovosti dela, uspešno poslovanje bolnišnice, dobra organizacija dela, izpolnjevanje zastavljenih programov, racionalna poraba materialnih sredstev in kadrovskih virov, kakovost medsebojnih odnosov, razvoj informatike, racionalno in kakovostno komuniciranje navznoter in navzven, razvoj kakovostne nege bolnikov, sodelovanje s primarno ravnijo zdravstva, izgradnja in vzdrževanje SBM. V Splošni bolnišnici Maribor opravljamo vse vrhunske diagnostične in terapevtske postopke, razen presaditve organov in obsevalnega zdravljenja za bolnike z rakom.

Strokovni razvoj temelji na novih vrhunskih metodah zdravljenja na področju kardiokirurgije, interventne invazivne kardiologije, urgentne in intenzivne medicine, laboratorijske diagnostike, RTG diagnostike, genetike itd.

Kontrola kvalitete delovnih procesov (klinične smernice, klinične poti, standardi nege, standardi komunikacije itd.) so sredstva za uresničevanje tega cilja. Pogodba z ZZZS in uresničevanje pogodbenih obveznosti predstavlja kvalitetno osnovo za izpolnjevanje zastavljenih ciljev.

Načrtovane preselitve dislociranih oddelkov na lokacijo ob Ljubljanski ulici, ki so seveda odvisne od dokončanja gradnje oddelka za psihiatrijo in oddelka za očesne bolezni ter oddelka za otorinolaringologijo in cervikofacialno kirurgijo in nekateri prostorski premiki znotraj bolnišnice bodo omogočili še bolj kakovostno delo in lažje izvajanje poslanstva tukajšnje bolnišnice.

Načrti ukrepov v primeru nenadnih epidemičnih sprememb v zdravstvenem stanju prebivalstva ter krčenje bolnišničnega posteljnega fonda in krepitev specialističnih ambulantnih obravnav so zahteve, ki jih bomo morali slediti in poiskati ustrezne rešitve.

Poseben poudarek dajemo ustreznemu komuniciranju na vseh ravneh: s strokovno, interno in eksterno javnostjo, z laično javnostjo. Tudi naše sodelovanje z mediji je korektno; izpostaviti je treba vlogo naših strokovnjakov pri osveščanju prebivalstva tako o previdnostnih ukrepih kot o prepoznavanju bolezni in zdravljenju. Sistematično spodbujamo aplikativno naravnane raziskave na vseh ravneh, od bolnišnične do mednarodnih. Upravičeno smo ponosni na doseženo v me-

dicinski informatiki: številni programi, ki so plod lastnega znanja, so zanimivi tudi za druge zdravstvene ustanove. Tudi to bo poglobilo dosedanje tradicionalno dobro sodelovanje z vsemi institucijami, s katerimi imamo redne strokovne stike. V zdravstvu je namreč težko natančno ločiti stroko od organizacije ali financiranja, zato ni naključje, da so prav zdravstveni delavci v glavnem snovalci novih programov.

Proces zmanjševanja posteljnega fonda se bo nadaljeval skladno z demografskimi kazalci, spremembo patologije in uvažanjem novih načinov zdravljenja. Tudi glede na skrajševanje ležalne dobe in hkratno povečane potrebe specifične zdravstvene nege in paliativne oskrbe načrtujemo oblikovanje primernih bolnišničnih enot. Splošna bolnišnica Maribor že vrsto let posluje s pozitivnim rezultatom ali le z minimalnimi izgubami, prav tako sproti poravnava vse svoje obveznosti. Uspešno nameravamo poslovati tudi v prihodnje ne glede na načrtovane spremembe financiranja. Vsi ukrepi pa nikakor ne smejo potekati v škodo bolnikov.

Zaključki

V bolnišnici Maribor smo trdno prepričani, da rezultati dela ne morejo biti plod slučajnosti, ampak so posledica natančnega strateškega razmisleka, postavitve ciljev in trmatega ter trdega dela.

Kitajska filozofija pravi, da mora vsakdo ves čas razmišljati: o poti, po kateri hodi, o najprimernejšem času za dejanja, o prostoru, v katerem se giblje, o vodenju oz. organizaciji svojega ravnanja in predvsem o disciplini, pri čemer pa ni primerno misliti o disciplini drugih, razmišljati je potrebno predvsem o samodisciplini in v tej luči o odgovornosti posameznika za opravljeno delo. Sprotno in stalno spraševanje in ocenjevanje sebe v okolju, času, zlasti ocenjevanje svojih slabosti so težaven proces, ki zahteva samodisciplino; je pa nujen, ker nas obvaruje pretriranega napuha. Napuh in predsodki so največja ovira razvoju.

Prepričan sem, da bomo v bolnišnici Maribor sposobni sprejeti odgovornost za razvoj zdravstva v severovzhodni Sloveniji in da bomo tvorno prispevali k razvoju stroke v Sloveniji in v širšem evropskem prostoru.

Viri

1. Minaržik F. Nekaj podatkov o zdravstvu starega Maribora. *Zdrav Vestn* 1954; 43: 57–61.
2. Puff R G. Marburg in Steirmark seine Umgebung, Bewohner und Geschichte. Graz, 1847: II: 79.
3. Minaržik F. Iz najstarejše in starejše dobe mariborske bolnišnice. Zbornik Splošne bolnišnice Maribor. Maribor: Založba Obzorja, 1959: 33–54.
4. Mlinarič J. Mariborski meščanski špital. Monografija. Maribor: Splošna bolnišnica Maribor, 1799–1999: 13–9.
5. Mlinarič J, Richter J. Mariborski špital od ustanovitve v letu 1348 do srede 18. stoletja. Časopis za zgodnje in nadaljnje. Nova vrsta 1981; 17: 252–72.
6. Ustanovna listina mariborske bolnišnice (28. 11. 1799), hrani: Landesarchiv Graz.
7. Mlinarič J. Ustanovitev mariborske bolnišnice leta 1799. Monografija. Maribor: Splošna bolnišnica Maribor, 1799–1999: 20.
8. Rischegger H. Die Universität in Wandel der Jahrhunderte Beiträge zur geschichte der Karl-Franzes Universität zu Graz. Graz: Karl-Franzes Universität, 1927: 13–4.
9. Pivec G. Dvesto let bolnišnice Maribor, 2. del. *Isis* 2000; 9 (2): 46–51.
10. Pivec G. Dvesto let bolnišnice Maribor, 3. del. *Isis* 2000; 9 (3): 45–8.
11. Pivec G. Dvesto let bolnišnice Maribor, 4. del. *Isis* 2000; 9 (4): 49–53.
12. Pivec G. Strateški razvoj Splošne bolnišnice Maribor, 2003–2007. Maribor: Splošna bolnišnica, 2003.
13. Statut Splošne bolnišnice Maribor, 15. 6. 1999. Maribor: Splošna bolnišnica, 1999.
14. Naša bolnišnica – informativni bilten, december 2003.
15. Podatki oddelka za kadrovske področje SBM (2003).
16. Oddelek za znanstveno raziskovalno delo (2003).